

és a gát találkozásánál elhelyezkedő terület mai képe eltér az EOV térképen ábrázolttól. A gát ártéri oldalán a terület teljesen sík, valószínűleg elplanírozták. Egyedül a gát mentett oldalán, a gát és az út találkozásánál, a D-i oldalon figyelhető meg egy enyhe kiemelkedés. Ezen a helyen kb. 30×20 m-es területen, friss szántásban néhány elszórtan elhelyezkedő középső neolitikus és császárkori(?) kerámiatöredéket találtunk. A felszíni jellegzetességek és a leletek alapján nem sikerült bizonyítanunk a lelőhely azonosságát a Hajdú Lajos által bejelentettel.

Munkatársak: B. Hellebrandt Magdolna és Hajdú István.

CSENGERI PIROSKA

533. Torony, Nyeste-Nyárs-pataktól keletre
(Hammat-dűlő)

(KÖH 72935)

(Vas megye) R

A Torony és Sé települések között fekvő területen létesítendő lakópark – és a hozzá kapcsolódó útépités és csapadékvíz-elvezetés – földmunkálataihoz kapcsolódóan. 2009. július 27. és augusztus 6. között a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága elvégezte a próbafeltárást, ami nem terjedt ki a telkek területére, az I. ütemben csak az út és a csapadékvíz-elvezetés miatt bolygatott területeket érintette. A 2009. évi feltárás összesen 7 objektumot és egy nagyobb összefüggő jelenséget eredményezett.

2010. április 1–9. között a próbafeltárás II. ütemét végeztük el, melynek során további 2 objektum került elő. Az összesen 9 objektumból 4 tartalmazott rézkori leletanyagot.

Összességében elmondható, hogy a lelőhely nem a dombtetőn, hanem a Ny-i irányban lévő, lejtős domboldalon helyezkedhet el.

Munkatársak: Isztin Gyula geodéta, Kolonits László régésztechnikus.

NAGY MARCELLA

534. Tóalmás, Mol D-4 kútbekötés
(KÖH 53552)

(Pest megye) LT

2010. október–novemberben a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága régészeti megfigyelést végzett a Tóalmás mellett található Mol D-4 jelű földgázkút bekötési vezetékének fektetésénél. A földmunka első szakasza (október 11–14.) nem bolygatott régészeti jelenséget.

Az árokásás második üteme során, november 23–24. között a gépi munka négy régészeti objektumot érintett. A leletmentéskor jelentős kerámiaanyag és állatcsont került elő a három gödörből és egy átégett, paticsos rétegből. A leletanyag a kelta korszakra jellemző grafitos anyagú kerámiát, főleg tál-, és bordázott oldalú fazéktöredékeket tartalmazott.

Az előkerült objektumok a tőlük D-re elterülő, a PMMI által ismert Szentmártonkóta 6 lelőhely része lehet, amit a korábbi terepbejárások során a szarmata korba soroltak. Az újabb adatok alapján a területen több korszak nyomai is megfigyelhetők.

FARKAS ZOLTÁN

535. Tótkomlós, Haladás Tsz, agyagbánya

(KÖH 75621)

(Békés megye) Sza?

1961-ben a helyi Haladás Tsz agyagbányát nyitott Tótkomlós É-i határában a Száraz-ér jobboldali partján, az országúttól mintegy 700 m-re. 1962-ben arról értesítették a múzeumot, hogy ott, a szénporos téglák készítéséhez nyitott bányában embercsontok és telepobjektumok semmisültek meg. Olasz Ernő jelentésében leírta (1962. december 10.), hogy ott vandál módon bántak el a régészeti leletekkel. Mintegy 40 szarmata sír, több korszak település objektumai (neolit, szkíta, késő középkor) pusztultak el. Megemlítette azt is, hogy a szarmata sírokból három lándzsa is előkerült, melyek – tudomása szerint – megsemmisültek.

2010. október 18-án Karkus Györggyel, a Tótkomlói Agrár Zrt. vezetőjével, és dr. Csontos Pál helytörténeti kutatóval a helyszínen lokalizáltuk a lelőhelyet. A topográfiai térképünk Olasz Ernő leírásának megfelelően ábrázolta az egykori bányát, amely ma már teljesen elvadult állapotokat mutat, így további leleteket gyűjteni nem állt módunkban.

RÓZSA ZOLTÁN

536. Tótkomlós, Kopāncs-halom

(KÖH 72357)

(Békés megye) Á, Kk

A 0550/3 hrsz.-ú ingatlan területén álló középkori templom hitelesítő ásatása a Békés Megyei Múzeumok Igazgatóságának saját költségvetéséből történt. Az ásatás célja az volt, hogy megismerjük az Árpád-kori templom eddig ismeretlen alapjait.

A 2010. október 4–19. között lezajlott feltárás során a templomon belül és kívül, összesen 6 kutatóárkot nyitottunk. Kívül a szentélynél, annak középtengelyétől D-re 1 m-re (1×4 m). Szintén a templomon kívül, É-i falának nagyjából közepénél (kb. 1×4 m). A templomon belül, a bejárattól 1 m-re, a templom középtengelyében (2×3 m). Ettől É-ra, vele párhuzamosan (1×kb. 2,5 m). A szentélynél, az É-i faltól indulva (1×2 m) a szentélyalapozás megfigyelésére. Továbbá, hogy a hajó és a szentély csatlakozását is megismerjük, az előzőtől Ny-ra, pontosan a hajó és a szentély találkozásánál (1×3 m). Összesen nagyjából 22 m².

Az ásatás során megfigyelhettük az Árpád-kori templom alapozását és megtaláltuk az egykori Ny-i zárófal és a szentély alapozását. A falak alapozásának részletes elemzése alapján elmondható, hogy az 1930-

as években négy téglasor alá kb. 35 cm mélységben (a járósinttől számított) egy 5 cm vastag habarcsréteg került. Ez alatt további három sor téglá helyezkedik el 55–60 centiig, ezek a téglák hosszabbak, de méretük ezeknek is változó, mint a fentieké. Az eredeti, Árpád-kori döngölt agyagalapozás 60 cm mélységtől kezdődött. A döngölt agyag alatt minden esetben megfigyeltünk egy sor téglaszerű, kis kocka alakú égetett agyagréteget, közvetlenül az altalaj felett.

A most álló falakat teljesen az egykori alapozásra építették. A szentélynél ma is megfigyelhető a kétvállas forma. A szentély és a hajó találkozásának beszögellése után 80 centire ismét egy beugró szöglet következik, és innen folytatódik tovább a szentély fala.

A templom É-i oldalán a 13. századi fal és a ma is álló fal csatlakozásának vonalában bukkantunk az Árpád-kori templom Ny-i zárófalának alapozására, amely a többihez hasonlóan döngölt agyagból készült, alatta pedig a paticsos téglaszerű réteg következett. Azonban nem lehetett hosszabban megfigyelni, mert a középkori és újkori bolygatások egyaránt elbontották. Már a késő középkorban megbolygatták, ugyanis két temetkezés, melyeket a templomon belül találtunk, éppen ezt a Ny-i zárófal alapozást vágta át. A templomon belül az újkori bolygatás mértéke is igen nagy volt, átlagban 1–1,5 m mélységig figyelhető meg az a laza, nagyon homokos, törmelékes (tégla, habarcs, csont) réteg, amit az újkori bolygatás eredményezett. Ezt már egy keményebb, de szintén törmelékes réteg követett az altalajig, ez a középkori bolygatások következménye.

Feltártunk még három Árpád-kori és három késő középkori temetkezést. Tájolásuk Ny–K-i és mind bolygatott, csak részleges vázak voltak. Kettő a templomban, az egykori Ny-i fal alapozásán kerültek elő. Két Árpád-korit és egy késő középkorit az 1. kutatóárokban, a szentélynél, egy másikat pedig a 3. kutatóárok legalján találtunk. Az 1. kutatóárokban lévő késő középkori részleges váz az Árpád-koriaktól feljebb helyezkedett el, felette koporsószeget is találtunk a földben, medencéjére hajlított jobb kezének középső ujján egy bronzgyűrűt fedeztünk fel.

KOVÁCS ENIKŐ

A terület legkorábbi régészeti maradványai a római korból származnak. Két római bronzpénzt, néhány római kerámiatöredéket, római tetőcserép töredékét találtuk az árkokban. Az árkok betöltésében talált apró köves foltok alapján feltehető, hogy ezek az árkok falak maradványai lehettek, amelyeket az Árpád-korban teljesen elbontottak. Sok faragott követ találtunk az Árpád-kori objektumokban, kövekkel rakták körbe az egyik tűzhelyet, és két kemencét. Egy kemence kövei között római tetőcserép töredéke is feküdt.

A terület legtöbb és legfontosabb régészeti jelenségei egy Árpád-kori telep részletei. A településből 3, egymástól távol fekvő, földbe mélyített házat, a házakhoz tartozó munkagödröket, tárológödröket, kemencéket, tűzhelyeket és a telkeket elválasztó árkokat találtuk meg. Mindhárom ház sarkában kemence állt. Az egyikben megmaradt a kemence ívelt szája. Egy másik külső oldalt kövekkel erősítették meg, de a kemence belső oldala mellett is találtunk kisebb köveket. Az egyik ház közepén megmaradt a döngölt agyagpadló foltja, a padló részletet Árpád-kori kerámiatöredékek és egy vaskés borította. A házban viszonylag sok leletet találtunk, a kerámiatöredékek, állatcsontok, vastöredék mellett egy ép őrlőkő és őrlőkőtöredékek kerültek elő. Egy másik házban, a ház padlójába vájt sekély mélyedésben Árpád-kori cserepek mellett egy ezüstözött bronzgyűrűt találtunk. A 49. házról feltűnően kevés lelet került elő, a házat valószínűleg teljesen „kitakarított” állapotban hagyták el a lakói.

A gödrök közül munkagödörként használhattak három objektumot; mindhárom mérete, alakja, betöltése nagyon hasonlított egymáshoz. Kb. 3×3 m nagyságú, négyzet alakú, szabályos, egyenes aljú, egyenes, függőleges oldalú gödrök. Kettőnek az aljába egy kicsi, teknő alakú gödrök vájtak, a gödrök sarkában tűzhely maradványai feküdtek.

Az egykori település jellegzetes objektumai a 80–110 cm mély, ívelt oldalú gödrök, amelyek valószínűleg tárológödrök lehettek. Az egyik gödör alján, pontosan a gödör közepén, egy sekély mélyedésben vassarló feküdt. Egy másik gödör alján, a gödör közepén egy őrlőkövet találtunk.

KOVÁCS ÁGNES – RAJNA ANDRÁS

537. Törökbálint, Tükör-hegy (KÖH 11912)

(Pest megye) Ró, Á

A Nádasdy út 1., 4. számú telkek I. ütemtervhez tartozó területén (4354/1, 4354/4 hrsz.) 2010. július 29. és szeptember 23. között végeztünk megelőző feltárást, ami 55 régészeti jelenséget eredményezett. A jelenségek közül 3 földbe mélyített ház, 3 kemence, 6 tűzhely, 10 árok és 33 gödör. Közülük 3 datálható a római korra, további 2 lelet nélküli jelenség fekvése, betöltése alapján valószínűleg szintén a római korból származik; 32 régészeti objektum egyértelműen Árpád-kori, és további 18, lelet nélküli objektum valószínűleg szintén az Árpád-kori telep része.

538. Törökszentmiklós-Surjány, Morostó-part (Homokbánya)

(KÖH 65460)

(Jász-Nagykun-Szolnok megye)

U, R, B, Szk, LT, Sza, Ge, Á

2010. március–áprilisban megelőző feltárást folytattunk az ismert lelőhelyen, mivel a tulajdonos a lelőhelytől D-re homokbányát nyitott. A lelőhely Törökszentmiklós-Surjány legszélső házaitól K-re, közvetlenül a Tisza árterületének (Morostó) szélén, egy ÉK–DNy irányú, intenzív magasparton található.

A lelőhelynek csak a D-i szélén folyt a feltárást, három egymás melletti, de közvetlenül nem kapcsos-